

ZIF-KB.072.3.2016

Recenzja
pracy doktorskiej mgra inż. Bogusława Bujaka
pt. „Model organizacji nadzoru bankowego”
przygotowanej na Wydziale Zarządzania Politechniki Warszawskiej
pod kierunkiem dra hab. Inż. Janusza Zawiły-Niedźwieckiego

1. Wybór problemu badawczego podjętego w rozprawie doktorskiej
oraz jego oryginalność

Konieczność funkcjonowania nadzoru bankowego wynika głównie z tego, że świadczenie usług bankowych obarczone jest dużym ryzykiem. Podstawowe usługi bankowe dotyczą przyjmowania oszczędności klientów oraz udzielania kredytów. Większość zgromadzonych środków pieniężnych klientów banki przeznaczają na kredyty. Z działalnością kredytową wiąże się duże ryzyko, bowiem większość decyzji kredytowych podejmowanych jest w warunkach niepełnej informacji. Musi więc istnieć organ państwowy, który sprawuje nadzór nad działalnością banków, niewątpliwie instytucji zaufania publicznego. Nadzór bankowy podejmuje działania w imieniu klientów oraz państwa. Prawidłowe funkcjonowanie banków sprzyja rozwojowi gospodarczemu kraju. Upadek banku, szczególnie dużego, powoduje z reguły szereg poważnych konsekwencji dla klientów banku, instytucji państwowych i często dla całej gospodarki.

W czasie ostatniego kryzysu bankowego w latach 2007-2009 i zaraz po nim rządy wysokorozwiniętych państw Unii Europejskiej wydały około 2 bln euro na ratowanie upadających banków. W rezultacie te koszty musieli ponieść podatnicy tych państw. Było to największe dofinansowanie banków w historii. Niewątpliwie ten fakt przyczynił się do tego, że w ramach UE powołana została 2012 r. Unia Bankowa. Obowiązkowo do niej należą państwa strefy euro. Otwarta jest również dla innych państw członków UE. Dwa lata później w 2014 r. powstał Single Resolution Mechanism przy Europejskim Banku Centralnym, który obecnie pełni nadzór nad 130 największymi bankami strefy euro. Pod koniec 2015 r.

Komisja Europejska zaproponowała powołanie funduszu gwarancji depozytów – European Deposit Insurance Scheme. W ciągu najbliższych ośmiu lat stanie się on funduszem paneuropejskim. W ten sposób budżety poszczególnych państw strefy euro nie będą odpowiadały za ratowanie banków. Z powyższych stwierdzeń wynika wyraźnie, że tematyka recenzowanej pracy doktorskiej jest ważna i aktualna na obecnym etapie rozwoju sektora bankowego w naszym kraju. Polska jest członkiem Unii Europejskiej. W swoich rozwiązaniach związanych z organizacją nadzoru bankowego powinna uwzględniać zalecenia Unii Europejskiej. Istnieje szereg innych czynników, które wpływają na kształt organizacji nadzoru. Z przekazywanych w mediach informacji wynika, że stosowne podmioty państwowe pracują nad zmianami w funkcjonowaniu nadzoru bankowego w naszym kraju.

Z ostatnich wypowiedzi nowego Prezesa Narodowego Banku Polskiego wyraźnie wynika, że w przyszłości nadzór bankowy będzie funkcjonował w strukturze banku centralnego.

Reasumując uważam, że wybór problemu badawczego podjętego w rozprawie doktorskiej jest niezwykle trafny i cechuje się dużą oryginalnością. W pracy rozpatrywane są modele organizacji nadzoru bankowego w Polsce. Wydaje się więc, że bardziej adekwatny byłby następujący tytuł: „Modele organizacji nadzoru bankowego w Polsce”.

2. Formalna struktura pracy

Recenzowana praca doktorska liczy 452 strony i zawiera 51 rysunków, dwie tabele oraz bibliografię liczącą 770 pozycji, większość w języku polskim, wydanych w ostatnich kilku latach. W ramach wykorzystanych materiałów podano listę 104 wybranych wspólnotowych i unijnych aktów prawnych, 64 wybranych krajowych aktów prawnych, 79 wybranych krajowych uchwał, zarządzeń i rekomendacji nadzorczych, 40 wybranych zagranicznych aktów prawnych, 56 innych źródeł oraz 89 stron internetowych.

Końcowy fragment pracy (str. 361-452) zawiera dwa załączniki: Zał. 1 – Badania organizacji nadzoru bankowego w Polsce oraz Zał. 2 – Badania organizacji nadzoru bankowego w wybranych krajach Europy.

Podana bardzo obszerna lista pozycji literatury oraz bardzo bogata lista materiałów świadczą niewątpliwie o tym, że Autor pracy szczegółowo poznał problematykę rozpatrywaną w pracy. W trzech pierwszych rozdziałach, przygotowanych głównie na podstawie studiów literaturowych prawie na każdej stronie występują odwołania do co najmniej kilka pozycji literatury.

Na zasadniczą część pracy składają się: wstęp, cztery rozdziały z tego trzy rozdziały teoretyczne i jeden zawierający wyniki badań własnych oraz podsumowanie. Końcowy fragment każdego rozdziału zawiera punkt pt. „Wnioski”. Autor przedstawia tutaj najbardziej istotne, jego zdaniem, zagadnienia rozpatrywane w rozdziale i ich wzajemne związki, uzasadniając to szczegółowo.

3. Cele i hipoteza badawcza

Problematykę funkcjonowania nadzoru bankowego można rozpatrywać z punktu widzenia szeregu dyscyplin naukowych, takich np. jak: nauki o administracji, ekonomii, finansów oraz nauk o zarządzaniu.

W niniejszej pracy porusza się głównie zagadnienia organizacji nadzoru bankowego w ramach dyscypliny nauki o zarządzaniu. Na str. 75 Autor sformułował podstawowy problem badawczy: „Jaki powinien być model nadzoru bankowego możliwy do zastosowania w Polsce z uwzględnieniem kryteriów ekonomicznych, technologicznych, prawnych i politycznych?”

Aby znaleźć odpowiedź na tak postawione pytanie zostało określone pięć celów poznawczych oraz jeden cel aplikacyjny. Najważniejszym z nich jest niewątpliwie cel aplikacyjny, który sprowadza się do przedstawienia propozycji modelu organizacji nadzoru bankowego, który mógłby być wdrożony w Polsce. Realizacja celu aplikacyjnego pozwoliła również znaleźć odpowiedź na trzy bardzo aktualne pytania podane na str. 76.

Nie ulega wątpliwości, że pełne zrealizowanie sześciu celów umożliwiło wykazanie prawidłowości następującej hipotezy: Zmienność otoczenia sektora bankowego w Europie implikuje konieczność zmian istniejącego modelu organizacyjnego w Polsce.

Sformułowany problem badawczy, cele oraz hipoteza świadczą o tym, że w pracy realizowana jest istotna z punktu widzenia teorii i praktyki problematyka związana z nadzorem bankowym, która umiejętnie osadzona jest w istniejącym dorobku teoretycznym i badawczym. Rozwiązanie problemu badawczego świadczy o tym, że Autor opanował metody badawcze stosowane w dyscyplinie „Nauki o zarządzaniu” i potrafi się nimi prawidłowo posługiwać. Posiada też stosowną wiedzę teoretyczną w zakresie tej dyscypliny.

4. Omówienie i ocena zawartości rozprawy doktorskiej

Struktura pracy doktorskiej jest ściśle związana z przyjętymi sześcioma celami. Realizacja dwóch pierwszych celów (C1 oraz C2) jest zaprezentowana w rozdziale pierwszym. Wyjaśniono tutaj pojęcie „nadzór bankowy”, a także takie pojęcia bliskoznaczne, jak „kontrola”, „Inspekcja” oraz „audyt”. Podano tutaj szereg różnych interpretacji tych pojęć w literaturze. Pokazano istniejące związki między nimi.

Niezbyt często można spotkać w literaturze tak szeroką dyskusję na ten temat. Uważam za bardzo zasadne umieszczenie tych rozważań w pierwszym rozdziale. Na początku rozdziału pierwszego rozpatrywane jest jednak ryzyko jako główna przyczyna wprowadzenia nadzoru bankowego. Problematyka ta powinna być jednak przedstawiona po dyskusji na temat pojęć wspomnianych wyżej. Moim zdaniem zbyt dużo miejsca poświęcono zagadnieniu ryzyka. Jest tam szereg problemów luźno związanych z tematyką nadzoru. Mam też wątpliwości co do zasadności punktu pt. „Modele organizacji”. Bardzo interesujące są natomiast rozważania na temat modeli nadzoru bankowego. Ten fragment rozdziału pierwszego świadczy o głębokiej znajomości tej problematyki.

Dwa kolejne cele (C3 i C4) zostały szczegółowo omówione w rozdziale drugim. Na początku tego rozdziału przedstawiono rozwój organizacji nadzoru bankowego w perspektywie historycznej, poczynając od czasów przed II wojną światową do rozwiązań obecnie funkcjonujących. Dobrze się stało, że szczegółowy opis zawiera Załącznik 1. Pozwoliło to na sformułowanie w tym rozdziale interesujących, syntetycznych ocen dotyczących organizacji nadzoru bankowego

w Polsce w stosunkowo długim okresie. Druga część rozdziału drugiego poświęcona jest organizacji nadzoru bankowego w wybranych krajach europejskich. Sądzę, że bardzo trafnie wybrano te kraje. Nadzór bankowy w każdym z tych pięciu krajów charakteryzuje się specyficznymi rozwiązaniami organizacyjnymi. Wydaje się, że część z nich jest możliwa do wykorzystania w naszym kraju. Szczegółowy opis organizacji nadzoru bankowego w tych krajach został przedstawiony w Załączniku 2. Omawiając organizację nadzoru bankowego w tych krajach dużo miejsca poświęcono zmianom, które były następstwem kryzysu bankowego w latach 2007-2009. Interesujące są również wnioski zamieszczone na końcu rozdziału drugiego. Mogą być one wykorzystane niewątpliwie przez badaczy zajmujących się problematyką organizacji nadzoru bankowego w Polsce.

Piątym celem pracy jest usystematyzowanie i scharakteryzowanie determinant (czynników) zmian w obszarze organizacji nadzoru bankowego w Polsce. Tej problematyce jest poświęcony rozdział trzeci. Uważam ten rozdział za jeden z ważniejszych w pracy. Opracowany został na podstawie literatury. Jest tam jednak szereg własnych ciekawych uogólnień i spostrzeżeń. Bardzo trafnie zostały wybrane determinanty, które mają wpływ na procesy zmian w organizacji nadzoru bankowego. Autor zaliczył do nich następujące: procesy globalizacyjne, deregulacja i liberalizacji rynków, rozwój nowych technologii, zmiany struktury usług i produktów bankowych, utworzenie Unii Europejskiej i wprowadzenie waluty euro, kryzys międzynarodowych rynków finansowych, integracja nadzoru bankowego na poziomie Unii Europejskiej.

Najbardziej interesujące rozważania dotyczą przedstawienia wpływu zmian w konstytuowaniu europejskiego nadzoru bankowego na polski nadzór bankowy oraz wpływu nowych technologii na organizację nadzoru w Polsce. Na podkreślenie zasługuje również to, że rozdział trzeci został opracowany na podstawie bardzo szerokich studiów literaturowych. Wykorzystywane były opracowania z ostatnich kilku lat zarówno w języku angielskim jak i polskim.

Najważniejsze wyniki badań własnych zaprezentowane zostały w rozdziale czwartym.

Na początku zaprezentowano podsumowanie rozważań prowadzonych w trzech pierwszych rozdziałach wraz z wnioskami dotyczącymi organizacji nadzoru bankowego, które mogłyby być przydatne w naszym kraju. Dalszy fragment – najbardziej istotny w tym rozdziale – zawiera propozycję dwóch modeli organizacji nadzoru bankowego w Polsce: wariant podstawowy oraz wariant rozszerzony. Te oryginalne własne propozycje oceniam wysoko. Uważam, że mogłyby być wykorzystane przez zespoły, które zajmują się obecnie przygotowaniem nowych rozwiązań dotyczących funkcjonowania nadzoru bankowego w Polsce. Trzeba wyraźnie jednak powiedzieć, że te dwie propozycje Autora zostały przedstawione na dużym stopniu ogólności, jako pewnego rodzaju modele ideowe. Szkoda, że Autor nie przedstawił bardziej szczegółowo swoich rozwiązań. Tego mi brakuje w tym rozdziale.

Dobrze się stało, że na końcu rozdziału czwartego zamieszczona została lista zagadnień do dalszych badań naukowych. Widać z tego, że Autor chce rozwijać badania z zakresu rozpatrywanego w pracy. Bardzo Go do tego zachęcam. Jest niewątpliwie badaczem przygotowanym do tych nowych wyzwań.

5. Wnioski końcowe

Praca napisana jest dobrym językiem. Nie mam istotnych zastrzeżeń redakcyjnych do tekstu. Mogę więc stwierdzić, że Autor dowiódł umiejętności konstrukcji tekstu naukowego. Rozprawa doktorska posiada poprawną objętość i sposób opracowywania rozdziałów. Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Autor wykazał bardzo dobrą znajomość literatury z zakresu objętego przedmiotem rozprawy oraz dowiódł, że potrafi samodzielnie prowadzić pracę naukową. W pełni zrealizowane zostały cele pracy doktorskiej.

Reasumując stwierdzam, że praca doktorska mgr inż. Bogusława Bujaka pt. „Model organizacji nadzoru bankowego w Polsce” przygotowana pod kierunkiem dra hab. Inż. Janusza Zawiły-Niedźwieckiego stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę Autora w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu.

Rozprawa potwierdza również umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Spełnia tym samym wymagania art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (DzU 2003 nr 65, poz. 595 z późn. zm.). Wnioskuje, aby skierować niniejszą rozprawę doktorską do kolejnych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora.

